

УДК 159.9:378.1

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-1578-1489](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-1578-1489)

Клевака Леся Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Першотравневий проспект, 24, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-6924-8221>

Клімушев Василь Вікторович студент магістерського рівня, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, просп. Незалежності, 4, м. Харків, <https://orcid.org/0009-0000-0012-1046>

Чугаєва Наталія Юріївна кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін, Національний університет харчових технологій, Навчально-науковий інженерно-технічний інститут імені академіка І. С. Гулого, вул. Володимирська, 68, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-0086-205X>

ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА І ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ УСПІШНИХ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Формування успішних життєвих стратегій самореалізації сучасних фахівців становить значний виклик в умовах складної соціально-економічної ситуації, яка характеризується невизначеністю, суперечностями та нестабільністю. Метою статті було проаналізувати вплив психологічної освіти на успішність самореалізації сучасних фахівців. Було наведено дефініції понять «психологія», «самореалізація» та «самоактуалізація». Виявлено, що самореалізація особистості включає в себе декілька аспектів, одним з яких є самоактуалізація. У загальному розумінні, самореалізація відображає сутність людини, її розвиток, пошук та підтвердження власного життєвого шляху. Поняття самоактуалізації, у свою чергу, передбачає, що людина має вроджений потенціал певних характеристик і властивостей, які за сприятливих умов можуть ще більше розвинути. Робота психолога відрізняється від інших професій своєю унікальністю як за об'єктом дослідження, так і за засобом професійної діяльності. В такому контексті рівень самореалізації психолога стає ключовим фактором. Одним із пріоритетних та актуальних завдань психологічної освіти є формування креативного, компетентного фахівця, який здатний до саморозвитку. Психологічна освіта повинна спонукати майбутніх фахівців до реалізації свого потенціалу в суспільстві та пошуку задоволення від самореалізації. Визначено, що для формування успішних життєвих стратегій самореалізації рекомендованим є профілювання психологічної освіти. Це включає в себе наявність

спецкурсів за вибором, що мають задовольняти різноманітні потреби здобувачів освіти, проходження виробничих практик, написання наукових робіт за певною спеціалізацією. Також акцентовано увагу на тому, що відсутність спеціалізації для психологів у системі освіти ускладнює процес формування особистісних стратегій професійної діяльності на високому рівні. Тому зазначені аспекти є необхідними для кожного закладу вищої освіти, який спеціалізується за напрямком психології. Важливим є впровадження інноваційних технологій у психологічну освіту, оскільки саме ці технології забезпечують доступність, індивідуалізацію та персоналізацію процесу навчання. Загалом, психологічна освіта є основою для усвідомленого вибору життєвих стратегій, що сприятимуть особистісному зростанню та самореалізації майбутніх фахівців у сучасному світі.

Ключові слова: саморозвиток, самоактуалізація, вимоги сучасності, психологія, підготовка психологів.

Klevaka Lesya Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, 24 Pershotravneva Ave., Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-6924-8221>

Klimushev Vasyl Master Student, V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, <https://orcid.org/0009-0000-0012-1046>

Chuhaieva Nataliia PhD in Psychology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Humanitarian Disciplines, National University of Food Technologies, Educational and Scientific Institute of Technical Engineering by name of academician I. S. Hulyi, 68 Volodymyrska St., Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-0086-205X>

PSYCHOLOGICAL EDUCATION AND ITS INFLUENCE ON THE FORMATION OF SUCCESSFUL LIFE STRATEGIES FOR SELF- REALIZATION

Abstract. The formation of successful life strategies for self-realization of modern specialists is a significant challenge in the conditions of a complex socio-economic situation, which is characterized by uncertainty, contradictions and instability. The purpose of the article was to analyze the impact of psychological education on the success of self-realization of modern specialists. Definitions of the concepts "psychology", "self-realization", "self-actualization" were given. It was revealed that self-realization of an individual includes several aspects, one of which is self-actualization. In a general sense, self-realization reflects the essence of a person, his development, search and confirmation of his own life path. The concept

of self-actualization, in turn, assumes that a person has the innate potential of certain characteristics and properties that can develop under certain favorable conditions. The work of a psychologist differs from other professions in its uniqueness, both in terms of the object of research and the means of professional activity. In this context, the psychologist's level of self-realization becomes a key factor. One of the priority and urgent tasks of psychological education is the formation of a creative competent specialist capable of self-development. Psychological education should encourage future specialists to realize their potential in society and seek satisfaction from self-realization. It was determined that profiling psychological education is recommended for the formation of successful life strategies for self-realization. This includes the availability of special elective courses that should meet the various needs of those seeking education, the completion of industrial practices, and the writing of scientific papers in a certain specialization. Attention is also focused on the fact that the lack of specialization for psychologists in the education system complicates the process of forming personal strategies of professional activity at a high level. Therefore, these aspects are necessary for every educational institution that specializes in the field of psychology. The introduction of innovative technologies into psychological education is important, as these technologies ensure accessibility, individualization and personalization of the learning process. In general, psychological education is the basis for a conscious choice of life strategies that will contribute to personal growth and self-realization of future professionals in the modern world.

Keywords: self-development, self-actualization, modern requirements, psychology, training of psychologists.

Постановка проблеми. В епоху глибинних соціально-економічних перетворень суспільства особливо гостро постають проблеми життєвого саморозвитку та самореалізації особистості. Сучасні реалії та нові виклики, з якими зіткнулося людство, на певний час призупинили програми саморозвитку і порушили звичні та комфортні умови життя, змусили сучасне суспільство задуматися над проблемами реалізації потенціалу кожної особистості та людства в цілому.

Важливу роль у розвитку та реалізації особистості відіграє вища освіта, завданням якої є не лише формування у фахівців міцних знань, умінь та навичок у певній професійній сфері, а й створення всіх необхідних умов для становлення творчої особистості. Особливо це набуває актуальності у психологічній освіті, оскільки сьогодні формується нове уявлення про фахівця-психолога як про особистість, яка постійно розвивається та адаптується до викликів сучасності. Головне завдання психолога полягає не лише в професійному вирішенні проблем інших людей, але й у вмінні вирішувати власні проблеми, розкривати свій потенціал та прагнути до самоактуалізації як унікальної цілісності, що є невід'ємною умовою досягнення успіху в житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему самореалізації з різних боків висвітлювали у своїй працях вітчизняні та зарубіжні науковці. Так, О. Пінська у своїй праці здійснила теоретичне обґрунтування особистісної самореалізації як психологічного феномену. Авторка з'ясувала, що самореалізація являє собою найвищу форму виявлення творчої природи людини та її креативного потенціалу. Це пов'язано з перебудовою внутрішніх структур людської психіки на основі цілепокладання, досягнення цілей, ціннісних орієнтацій та усвідомленням особистістю свого «Я» як унікального та неповторного світу [5, с. 40].

І. Данилюк та Н. Буркало, у свою чергу, висвітлили психологічні особливості самоактуалізації особистості як однієї із невід'ємних складових самореалізації. Вони розглядають самоактуалізовану особистість як активного суб'єкта власної життєдіяльності та життєтворчості, що має здатність творити себе і одночасно викликати позитивні зміни в навколишній дійсності [2, с. 189].

В. Синишина та Л. Яковецька визначили, що самореалізація направляє фахівця на власне вдосконалення впродовж життя, розглядає професіоналізм як вищу сходинку в розвитку особистості, скеровує на розкриття творчого потенціалу [6, с. 387]. Аналогічний висновок зробили Н. Пенькова, О. Загребельний та Л. Філоненко зазначивши, що самореалізація є найвищою точкою професійного розвитку особистості і впливає на її продуктивність праці та кар'єрний розвиток [4, с. 406].

О. Главінська та ін. продемонстрували, що професійна самореалізація відіграє ключову роль у формуванні основних аспектів психологічного благополуччя, таких як самоприйняття та компетентність [9]. Л. Пріснякова та ін. присвятили свою працю розгляду психологічних аспектів саморозвитку. Під час дослідження автори підтвердили, що концепція особистісного зростання стала поширеною в сучасному суспільстві, а впливові особи відстоюють ідею, що саморозвиток є важливою метою для кожної людини, оскільки без нього неможливо досягти значного успіху [10].

Незважаючи на достатню кількість досліджень, що стосуються питання самореалізації та саморозвитку, питання впливу психологічної освіти на цей процес залишається нерозглянутим.

Мета статті полягає у дослідженні ролі психологічної освіти у формуванні індивідуальних стратегій людини, що сприяють її успішній самореалізації та успіху в житті.

Виклад основного матеріалу. Виклики сучасного світу, нестабільність, непередбачуваність та невизначеність створюють нові більш високі вимоги до особистості. Це включає підвищену відповідальність за власний розвиток, активну участь у створенні певних умов власного життя, усвідомлення та осмислення цінностей своєї діяльності, мотивів та способів саморозвитку і самовдосконалення. Все це безпосередньо пов'язано з самореалізацією особистості, актуалізацією потреби в ній, та виявленням особистісних

ресурсів, які сприяють процесу самореалізації, перетворюючи можливості у реальність [3, с. 6].

У сучасному суспільстві, розвиток особистості стає невід'ємною складовою процесу формування та самореалізації. Без усвідомленого та цілеспрямованого розвитку особистості важко досягти соціальної зрілості та цілісності. Факторами, які позитивно впливають на особистісне зростання, є:

- емпатійна підтримка,
- відповідне виховання,
- чітке усвідомлення мети,
- розвинена самоорганізація,
- міжособистісна взаємодія,
- прагнення до самореалізації,
- творчий підхід [10].

Самореалізація є формою забезпечення особистісного розвитку та саморозвитку, що становить основу стійкості особистості як складної, але цілісної самоорганізованої самовизначеної психологічної системи. Невід'ємною частиною поняття самореалізації є самоактуалізація, яка, одночасно, є також і її внутрішнім аспектом. Самоактуалізація існує переважно на внутрішньому суб'єктивному рівні функціонування особистості, тоді як самореалізація – на зовнішньому об'єктивному рівні особистості, як практичне проявлення здібностей у діяльності та поведінці для вирішення практичних завдань та одночасного розвитку особистісних здібностей відповідно до життєвих планів. Самоактуалізація є творчою тенденцією до розвитку особистості, що проявляється у прагненні реалізувати свій потенціал, тим часом як самореалізація є результатом діяльності людини [4].

До основних характеристик самоактуалізованої особистості належать спонтанність, природність, незалежність, креативність, захопленість власною працею тощо. Така особистість прагне до розвитку, творчості, любові, щастя та повноти життя [2, с. 189].

У дослідженні О. Главінської та ін. поняття «самореалізації» людини містить такі її компоненти:

- цілісний підхід особистості до власного життя,
- реалізація творчих здібностей,
- повага до себе та інших,
- мінімальна схильність до внутрішніх конфліктів,
- почуття суб'єктивної свободи,
- цілісність особистості,
- екзистенціальність [9].

Самореалізація можлива лише тоді, коли людина чітко усвідомлює свої здібності, має сформований образ себе та вміння будувати відносини зі світом, тобто коли у неї є особистісна готовність створювати всі зовнішні умови для

самореалізації. За відсутності цієї готовності відбувається не процес самореалізації, а процес самопрезентації, який у дорослому віці сприймається як інфантилізм.

Розвиток суспільства залежить від особистості, яка впливає на різноманітні аспекти його функціонування. Суспільство розвивається завдяки соціальній потребі особистості в самореалізації, що дозволяє розкрити творчий потенціал суспільства. Цей процес залежить від умов життя та індивідуальних особливостей особистості. Явища цієї взаємодії ставлять питання про стратегію життя, особливо в умовах інформаційної цивілізації та глобальних викликів. Для успішної самореалізації необхідним є формування певної життєвої стратегії, яка являє собою перетворення умов життя таким чином, щоб вони відповідали цінностям особистості. Життєва стратегія – це спосіб, яким людина конструє своє життя у відповідності до системи цінностей і цілей. Виділяють наступні типи життєвих стратегій:

- 1) стратегія життєвого успіху, яка базується на набутій активності людини, спрямованій на досягнення особистих і професійних цілей;
- 2) стратегія благополуччя – основою є активність, спрямована на досягнення визнання і соціального статусу в суспільстві;
- 3) стратегія самореалізації – характеризується творчою активністю, яка дозволяє людині розкрити свій потенціал і досягти глибокого задоволення від власних досягнень [1].

Для визначення впливу психологічної освіти на реалізацію людини в житті для початку варто розглянути основні аспекти, що характеризують поняття «психологія». Відповідно до наукових визначень, психологія є наукою, що займається вивченням свідомості та психіки людини, до яких входять емоції, почуття, думки, властивості особистості, характер, здібності та інтереси. Ця наука багатогранна і не є точною, оскільки неможливо просто звернутися для психолога і попросити переключити свідомість з глибокої депресії на радісне сприйняття світу та націленість на успіх. Психологія вимагає спільної роботи людини та терапевта. Розвиток особистості є процесом змін, який формує фізичне, розумове і психосоціальне зростання людини протягом життя, кожне з яких включає всі його аспекти від фізичних і когнітивних здібностей до емоційних і соціальних здібностей, зростання та змін у здоров'ї та самопочутті.

Робота психолога відрізняється від інших професій своєю унікальністю як за об'єктом дослідження – індивідуальною особистістю, так і за засобом професійної діяльності – самою особистістю психолога. Ця специфіка передбачає відповідні вимоги до фахівця як професіонала, так і як особистості. У такому контексті рівень самореалізації психолога стає важливим фактором, але рівень самоактуалізації особистості практикуючого психолога є одним з ключових критеріїв його професійної готовності.

Одним із пріоритетних та актуальних завдань психологічної освіти є формування креативного компетентного фахівця, здатного до саморозвитку. Саморозвиток тісно пов'язаний із самореалізацією, оскільки він зумовлений бажанням зростати, підвищувати свої внутрішні потенціали для кращої самореалізації у майбутньому. Самореалізація та саморозвиток особистості являють собою нерозривний процес, у якому особистість одночасно розвивається і реалізує себе [5, с. 39]. Сучасна освіта є важливою складовою життя людини і фактором її самореалізації. Тому вона повинна спрямовуватися на актуалізацію та розвиток ресурсів самореалізації особистості, життєвих та професійних цілей, цінностей і життєвого смислу, стійкості, свободи і відповідальності. Проблема самореалізації особистості набуває особливої актуальності у молодому віці, для якого характерними є пошук оптимальних життєвих цілей, потреба в досягненні особистісної ідентичності, перетворення системи цінностей, соціальне, особистісне і професійне самовизначення [8, с. 18].

У студентському віці процес самоактуалізації особистості має свої особливості, оскільки він відбувається в контексті професійної підготовки. Тому важливо розширити спектр властивостей самоактуалізації майбутніх психологів, враховуючи особливості їхнього студентського життя та професійного розвитку в середовищі закладу вищої освіти (ЗВО). Серед таких властивостей можна виділити: соціально-психологічну адаптацію, здатність до саморефлексії, бажання до саморозвитку та формування професійної ідентичності. Результативність процесу самоактуалізації майбутніх психологів визначається рівнем розвитку цих властивостей, які впливають на їхню особистісну самореалізацію.

Психологічна освіта повинна спонукати майбутніх фахівців до реалізації свого потенціалу в суспільстві та пошуку задоволення від самореалізації. Для досягнення цієї мети стає необхідним:

- акцентування уваги здобувачів освіти на їхній майбутній професійній діяльності;
- активне використання їхнього навчального і життєвого досвіду в освітньому процесі;
- переконання здобувачів освіти, що тільки власні амбіції й прагнення можуть вести до успішних дій;
- підтримка у прийнятті самостійних рішень;
- підтримка позитивного емоційного стану як результату задоволення від власної навчальної діяльності;
- сприяння трансформації навчальної діяльності у справжню цінність для здобувача освіти, що відповідає його потребам та поступово стає важливим для його особистості.

За останні роки у психологічній освіті з'явилися нові підходи та методи, які спрямовані на особистісну та професійну самореалізацію майбутніх

фахівців. Ці підходи включають такі методики, як самопізнання, формування зацікавленості майбутніх психологів у засвоєнні теоретичних та практичних знань і навичок, аналіз психологічних ситуацій, створення особистісної позиції під час професійної підготовки, використання активних методів і засобів навчання.

Наприклад, використовуючи активний метод балінт-групи, здобувачі освіти можуть збагатити свої знання та навички, розглядаючи свої власні сильні та слабкі сторони. Працюючи спільно над розвитком вміння аналізувати почуття, керувати ними та реагувати на них, балінт-група сприяє формуванню у майбутніх фахівців навичок спілкування, емпатії, самопізнання та адекватного надання допомоги. Одним із внутрішніх чинників успішної самореалізації є особистісний чинник. У балінт-групі саме рефлексивні навички визначають професійну та особистісну ідентичність, яка охоплює професійні знання, вміння та навички, а також уявлення про себе як суб'єкта власної діяльності. Таким чином, балінт-групи є акмеологічною подією для здобувачів освіти, яка завжди супроводжується позитивною зміною особистісної та професійної Я-концепцій, сприяючи особистісно-професійній самореалізації майбутніх психологів [6, с. 395].

Виховання фахівців у сфері психології та рівень їх самореалізації визначається активним характером взаємодії, оскільки саме в цьому процесі закладається основа для розвитку особистості, здатної підтримати інших у кризових ситуаціях. Наприклад, у процесі навчання викладач, усвідомлюючи свої цілі, наміри, думки, почуття та дії, підтримує постійний контакт із здобувачами вищої освіти, стимулюючи їхню активну участь під час взаємодії. Проводячи навчальні заняття (лекції, семінари, тренінги) викладач може свідомо регулювати свій вплив на здобувачів освіти, узгоджуючи його з контекстом навчання і, таким чином, сприяти розвитку суб'єктності як основного чинника самореалізації [6, с. 394]. У свою чергу, розвиток суб'єктності як чинника підвищення рівня особистісної та професійної самореалізації майбутніх психологів під час їхньої професійної підготовки має широкий спектр можливостей та залежить від ефективного психолого-педагогічного забезпечення в умовах ЗВО.

Значне підвищення рівня підготовки фахівця, розвитку творчого потенціалу та спрямованості на самовдосконалення спостерігається під час тренінгової роботи майбутніх психологів. Тренінги є засобом психологічного впливу, який спрямований на розвиток знань, соціальних установок, навичок і досвіду в міжособистісному спілкуванні (комунікативні тренінги) тощо. Іншими словами, це багатофункціональний метод свідомих змін психічних особливостей людини чи групи людей, для гармонізації професійного та особистісного життя людини.

Основними завданнями навчальних тренінгів у психологічній освіті є:

- отримання необхідних соціально-психологічних і професійних знань, які є важливими для роботи психолога;

- формування та коригування професійних вмінь і навичок;
- розвиток цілісного уявлення про соціально-психологічне життя людей;
- оволодіння навичками декодування психологічних повідомлень, що надходять від оточуючого середовища;
- розвиток здатності адекватного сприйняття оточуючого середовища;
- навчання прийомів міжособистісного спілкування, які базуються на індивідуальних особливостях.

У тренінгу основна увага приділяється не стільки дискретним характеристикам внутрішнього світу та окремим психічним структурам особистості, скільки формуванню серед учасників тренінгової групи навичок саморозвитку в цілому. Участь здобувачів освіти у тренінгах можна вважати процесом набуття соціально-професійного досвіду. Таким чином майбутні психологи мають змогу засвоїти моделі організації міжособистісної взаємодії для оптимізації та ефективного виконання професійних завдань. Тому викладачеві необхідно так організувати діяльність здобувачів освіти під час навчального тренінгу, щоб результатом стало опанування досвіду соціально-психологічної взаємодії.

У процесі створення ефективних умов для усвідомлення потреб, цілей та мотивів самореалізації здобувачам освіти може бути запропонована проєктивна методика, яка направлена на опис життєвого шляху успішного психолога. Ця методика дозволяє здобувачам освіти візуалізувати своє майбутнє, розробити детальний план досягнення професійних та особистих цілей. Вона стимулює їх мислити креативно, аналізувати власні сильні та слабкі сторони, а також формувати стратегічний підхід до саморозвитку.

Підготовка майбутніх психологів до професійної діяльності та успішної самореалізації у конкретній галузі, а також до особистісної самоактуалізації обов'язково враховує процес формування особистісних стратегій. Під час навчання у ЗВО майбутні фахівці спрямовуються викладачами на освоєння системи професійних знань і вмінь для розвитку якостей, необхідних для майбутньої професійної діяльності незалежно від специфіки галузі, в якій вони планують працювати.

Чинники формування особистісних стратегій професійної діяльності психолога включають ряд важливих аспектів:

- здатність до аналізу, синтезу та критичного мислення, що дозволяє ефективно розв'язувати різноманітні завдання;
- психодинамічна та характерологічна конгруентність;
- комунікативні та організаторські здібності;
- здатність контролювати власні емоції;
- володіння класичними та сучасними технологіями роботи;
- наявність методологічного набору способів діяльності.

Для формування успішних життєвих стратегій самореалізації рекомендованим є також профілювання психологічної освіти, що включає наступні аспекти:

- 1) наявність спецкурсів за вибором, що мають задовольняти різноманітні потреби здобувачів освіти у профілюванні та спеціалізації, залучення практикуючих психологів до їх викладання;
- 2) проходження виробничих практик у закладах, що відповідають профілю підготовки;
- 3) написання наукових робіт на останніх курсах навчання за темою, що пов'язана з профілем (спеціалізацією);
- 4) для студентів-психологів медичного напрямку важливе проходження ординатури на шостому році навчання, під час якої відбувається завершення профільної підготовки вже на робочому місці, а отримання диплому відбувається лише після успішного її завершення.

Вибір сфери спеціалізації у професійній діяльності та майбутній напрямок самореалізації тісно пов'язані з проблемою визначення у свідомості молодої людини певної стратегії, яка визначає та орієнтує всі основні цілі та життєві плани. Відсутність спеціалізації для психологів у відповідній системі освіти ускладнює процес формування особистісних стратегій професійної діяльності на високому рівні.

Важливо, щоб майбутні психологи мали глибоке теоретичне розуміння психологічних явищ та були готові до практичного застосування отриманих знань. Це не лише сприяє формуванню у них професійної компетентності, але й впливає на їхню здатність до самореалізації як особистостей. Інтеграція різних методів навчання та забезпечення єдності всіх етапів підготовки сприяє розвитку у здобувачів освіти не лише професійних навичок, а й самостійності та готовності до життєвих викликів, що важливо для формування їхніх життєвих стратегій самореалізації.

Психологічна освіта повинна включати елементи інших наук, таких як екологія, економіка, соціологія тощо, щоб здобувачі освіти могли більш повно розуміти комплексну сутність сучасних проблем і розробляти відповідні стратегії дії [7]. У саморозвитку майбутніх психологів ключову роль відіграють сучасні технології та інноваційні підходи в освіті. Цифрові інновації, такі як штучний інтелект та численні онлайн-сервіси, потребують постійного навчання та розвитку професійних навичок у людей. Вивчення принципів роботи цих інструментів сприяє розширенню професійних можливостей. Упровадження цифрових технологій у процес навчання не лише підвищує його якість, але й забезпечує більшу доступність, індивідуалізацію та персоналізацію. В контексті європейської інтеграції та цифрової трансформації попит на фахівців з відповідними цифровими навичками та здатністю адаптуватися до нових вимог стрімко зростає, що відкриває нові перспективи для розвитку кар'єри психологів та їх успішної самореалізації.

Висновки. Самореалізація є найважливішою потребою людини і процесом, який триває протягом усього життя. Успіх у самореалізації особистості залежить від впливу як зовнішніх (соціальних), так і внутрішніх факторів (самосприйняття, ціннісно-мотиваційна сфера, комунікативні навички). Психологічна освіта має критичне значення у формуванні уявлень та навичок, які сприяють самореалізації майбутніх фахівців. Якісну психологічну допомогу може забезпечити лише той спеціаліст, який має глибоке розуміння себе і своєї особистості, чітко усвідомлює свої сильні та слабкі сторони, цікавиться самореалізацією та саморозвитком. Якість та ефективність послуг, що надаються, залежить від рівня особистісно-професійної самореалізації психологів. Ключова роль психологічної освіти в успішній самореалізації полягає в розвитку сильних сторін особистості, формуванні в неї навичок взаємодії з іншими та досягнення своїх цілей. До того ж, вона також надає можливості для вивчення різних психологічних концепцій і методик, що сприяють підвищенню саморефлексії та самосвідомості.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у детальному вивченні ефективності використання інноваційних технологій у психологічній освіті для досягнення більш високого рівня самореалізації майбутніх фахівців.

Література:

1. Грицук О. В., Мустафеев А. А. Життєві стратегії особистості в психологічних дослідженнях: теоретичний аспект. *Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Бахмут, 4 листопада 2021 р.). Бахмут: ГІМ ДВНЗ «ДДПУ», 2021. С. 89–93. URL: <http://surl.li/uawbe> (дата звернення: 27.05.2024).
2. Данилюк І. В., Буркало Н. І. Психологічні особливості самоактуалізації особистості. *Психологічний часопис*. 2020. Т. 6, № 2. С. 183–192. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.2.17> (дата звернення: 27.05.2024).
3. Купреєва О. І. Психологічні основи самореалізації студентів в інтегрованому освітньому середовищі : монографія. Київ: Талком, 2021. 407 с. URL: <http://surl.li/uawea> (дата звернення: 27.05.2024).
4. Пенькова Н. Є., Загребельний О. В., Філоненко Л. В. Професійна самореалізація особистості. *Наукові перспективи*. № 3 (33). 2023. С. 406–414. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4201> (дата звернення: 27.05.2024).
5. Пінська О. Л. Теоретичні засади проблеми особистісної самореалізації як психологічного феномену. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2018. № 1 (15). С. 36–41. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-0-15-36-41> (дата звернення: 27.05.2024).
6. Синишина В. М., Яковицька Л. С. Суб'єктність студента-психолога як основа його самореалізації. *Перспективи та інновації науки*. 2021. № 4 (4). С. 387–397. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/44093> (дата звернення: 27.05.2024).
7. Bridging education and sustainable development: Assessing future psychologists' perspectives / O. Stoliarchuk et al. *European Journal of Sustainable Development*. 2023. Vol. 12, No. 3. P. 307–320. URL: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n3p307> (дата звернення: 27.05.2024).
8. Danyliuk I., Kuprieva O. The psychological basis of students' self-realization at the integrated educational environment. Society. Integration. Education. *Proceedings of the International Scientific Conference*. 2020. Vol. 4. P. 17–29. URL: <https://doi.org/10.17770/sie2020vol4.5185> (дата звернення: 27.05.2024).

9. Professional self-realization as a factor in the psychological well-being of specialists of caring professions / O. D. Glavinska et al. *Journal of Intellectual Disability–Diagnosis and Treatment*. 2020. Vol. 8, No. 3. P. 548–559. URL: https://www.academia.edu/download/79146750/6805_Article_Text_16502_2_10_20211221.pdf (дата звернення: 27.05.2024).

10. Psychology of self-development: strategies and factors of effective personal growth / L. Prisiakova et al. *Cadernos de Educação, Tecnologia e Sociedade*. 2023. Vol. 16, No. se2. P. 109–118. URL: <https://doi.org/10.14571/brajets.v16.nse2.109-118> (дата звернення: 27.05.2024).

References:

1. Hrytsuk, O. V., & Mustafieiev, A. A. (2021). Zhyttievi stratehii osobystosti v psykholohichnykh doslidzhenniakh: teoretychnyi aspekt [Personal life strategies in psychological research: theoretical aspect]. Proceedings from: *Literatura, psykholohiia, pedahohika u rakursakh vzaiemodii : materialy I Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii – Literature, psychology, pedagogy in the perspectives of interaction: materials of the 1st All-Ukrainian scientific and practical conference*. (pp. 89–93). Bakhmut: HIIM DVNZ «DDPU». Retrieved from <http://surl.li/uawbe> [in Ukrainian].

2. Danyliuk, I. V., & Burkalo, N. I. (2020). Psykholohichni osoblyvosti samoaktualizatsii osobystosti [Psychological features of an individual's self-actualization]. *Psykholohichni chasopys – Psychological Journal*, 6(2), 183–192. Retrieved from <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.2.17> [in Ukrainian].

3. Kuprieieva, O. I. (2021). *Psykholohichni osnovy samorealizatsii studentiv v intehrovanomu osvitnomu seredovyshchi* [Psychological foundations of self-realization of students in an integrated educational environment]. Kyiv: Talkom. Retrieved from <http://surl.li/uawea> [in Ukrainian].

4. Penkova, N. Ye., Zahrebelnyi, O. V., & Filonenko, L. V. (2023). Profesiina samorealizatsiia osobystosti [Professional self-realization of the individual]. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 3(33), 406–414. Retrieved from <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4201> [in Ukrainian].

5. Pinska, O. L. (2018). Teoretychni zasady problemy osobystisnoi samorealizatsii yak psykholohichnoho fenomenu [Theoretical foundations of the problem of personal self-realization as a psychological phenomenon]. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 1(15), 36–41. Retrieved from <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-0-15-36-41> [in Ukrainian].

6. Synyshyna, V. M., & Yakovytska, L. S. (2021). Subiektnist studenta-psykholoha yak osnova yoho samorealizatsii [Subjectivity of a student-psychologist as the basis of his self-realization]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Perspectives and Innovations of Science*, 4(4), 387–397. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/44093> [in Ukrainian].

7. Stoliarchuk, O., Liang, K., Khrypko, S., Ishchuk, O., Serhieienkova, O., Kalishchuk, S., & Divchuk, T. (2023). Bridging education and sustainable development: Assessing future psychologists' perspectives. *European Journal of Sustainable Development*, 12(3), 307–307. Retrieved from <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n3p307>

8. Danyliuk I., & Kuprieieva O. (2020). The psychological basis of students' self-realization at the integrated educational environment. Society. Integration. Education. *Proceedings of the International Scientific Conference*, 4, 17–29. Retrieved from <https://doi.org/10.17770/sie2020vol4.5185>

9. Glavinska, O. D., Ovdienko, I. M., Brukhovetska, O. V., Chausova, T. V., & Didenko, M. S. (2020). Professional self-realization as a factor in the psychological well-being of specialists of caring professions. *Journal of Intellectual Disability–Diagnosis and Treatment*, 8(3), 548–559. Retrieved from https://www.academia.edu/download/79146750/6805_Article_Text_16502_2_10_20211221.pdf

10. Prisiakova, L., Aharkov, O., Samoilo, O., Nesprava, M., & Varakuta, M. (2023). Psychology of self-development: Strategies and factors of effective personal growth. *Cadernos de Educação, Tecnologia e Sociedade*, 16(se2), 109–118. Retrieved from <https://doi.org/10.14571/brajets.v16.nse2.109-118>